

Uitgangspunten eindtermen sociaal-relatieve competenties

1. Referentiekaders

Het referentiekader “World Health Organization (WHO), mental health, https://www.who.int/mental_health/en/” is een belangrijk referentiekader voor deze sleutelcompetentie.

Daarnaast werd gebruik gemaakt van het referentiekader ‘*Biopsychosociaal welbevinden*’ dat door experts samen met AHOVOKS is opgesteld.

Biopsychosociaal welbevinden omhelst zowel lichamelijke, mentale als relationele componenten die in interactie met elkaar treden. Voor de bepaling van deze componenten werd gebruikgemaakt van verschillende bronnen zoals specifieke onderzoeksliteratuur, buitenlandse curricula en de inbreng van experts.

2. Samenhang sleutelcompetenties, bouwstenen en eindtermen

De vijfde decretale sleutelcompetentie ‘*Sociaal-relatieve competentie*’ vertoont een sterke samenhang met de Europese sleutelcompetentie ‘*Persoonlijke, sociale en leren-om-te-lerencompetentie*’.

Zoals in het referentiekader, beschrijft de tekst over de Europese sleutelcompetentie zowel competenties in verband met lichamelijke, mentale als relationele competenties: “*Persoonlijke, sociale en leren-om-te-lerencompetentie is het vermogen over zichzelf na te denken en tijd en informatie effectief te beheren, op constructieve manier met anderen samen te werken, veerkrachtig te blijven en het eigen leren en de eigen loopbaan te beheersen. Deze competentie houdt het vermogen in, het hoofd te bieden aan onzekerheid en complexiteit, te leren leren, het eigen fysiek en emotioneel welzijn te ondersteunen, de eigen fysieke en mentale gezondheid in stand te houden, een gezondheidsbewust en toekomstgericht leven te leiden, empathie te tonen, en om te gaan met conflicten in een inclusieve en ondersteunende context.*”

De aspecten met betrekking tot sociaal-relatieve competenties zijn geëxpliciteerd in de bouwsteen ‘*Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken*’. Jongeren willen connecties maken met anderen en willen op school sociale vaardigheden leren. Ze hechten veel belang aan wederzijds respect, beleefdheid en goede communicatievaardigheden. Een schoolcontext is een soort van mini-samenleving waarin jongeren op een praktische wijze kunnen voorbereid worden op samenleven met respect voor diversiteit.

3. De bouwstenen en eindtermen

Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken.

Interpersoonlijke relaties verwijzen naar een relatie tussen twee of meer individuen die onderling afhankelijk zijn en waarbij ieder individu invloed heeft op het gedrag van de

ander. Er zijn verschillende soorten relaties die mensen kunnen aangaan: intieme en hechte relaties (ouder-kind, liefdesrelatie, vriendschap...) en andere relaties die niet intiem zijn (buren...). Een hechte relatie wordt omschreven als sterk, frequent en met een diverse onderlinge afhankelijkheid die een aanzienlijke tijd duurt. Interpersoonlijke relaties hebben een sterke invloed op het individueel welbevinden.

Het opbouwen, onderhouden en versterken van interpersoonlijke relaties vereist rekening houden met de opvattingen, grenzen en emoties van de ander(en). Als hieraan niet kan voldaan worden, dan zal een interpersoonlijke relatie niet kunnen opgebouwd of onderhouden worden. Tegelijkertijd dient het rekening houden met de opvattingen, grenzen en emoties van de ander(en) ook wederzijds te zijn. Enkel op deze wijze zal een interpersoonlijke relatie evenwichtig zijn. Hierbij dient ook aandacht geschonken te worden aan het hanteren van geschikte sociale vaardigheden, zowel in informele als in formele relaties.

Op een degelijke wijze functioneren in interpersoonlijke relaties vergt ook voldoende zelfkennis: weten wat je noden, behoeften, en grenzen binnen interpersoonlijke relaties zijn. Het vereist ook de vaardigheid om actief te streven naar het vervullen van je noden en behoeften binnen interpersoonlijke relaties. Bovendien vergt het ook weerbaarheid om gepast te reageren wanneer je noden en behoeften in het gedrang komen in interpersoonlijke relaties. Dit impliceert het bewaken van de eigen fysieke en mentale grenzen via aanvaardbaar verbaal en non-verbaal gedrag. Een voorbeeld van probleemgedrag is pesten. Zich veilig voelen op school is een essentiële voorwaarde voor de ontplooiing van sociale vaardigheden. De scholierenkoepel pleit in dit verband terecht voor een stevig anti-pestbeleid. Pestgedrag identificeren en hierop reageren is een vorm van weerbaarheid.

Groepsactiviteiten vormen een context waarin op praktische wijze aan interpersoonlijke relaties kan gewerkt worden. Het ontwikkelen van samenwerkingsvaardigheden is essentieel in kader van het functioneren op meerdere levensdomeinen.

Alle bovenstaande aspecten zijn belangrijke elementen bij het opbouwen, onderhouden en versterken van interpersoonlijke relaties en geven aan dat er een sterke connectie is met de sleutelcompetenties “competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid” en “zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid”.

Eerste graad A- en B-stroom

In interactie treden met de ander veronderstelt wederzijds respect voor elkaars integriteit. Om dit doel te bereiken werken we in de eerste graad aan het ontwikkelen van een attitude waarbij leerlingen hun eigen grenzen leren kennen (Eindterm 5.1).

Een respectvolle interactie met anderen veronderstelt ook wederzijds respect waarbij rekening gehouden wordt met de opvattingen, grenzen en emoties van anderen

(Eindterm 5.2). Dit doel willen we bereiken door in de eerste graad te werken aan de ontwikkeling van een bijhorende attitude.

Het aanleren van respectvolle manieren om te reageren tegen pest- en uitsluitingsgedrag is een belangrijk onderdeel in de ontwikkeling van de eigen weerbaarheid. Door leerlingen mogelijke situaties van pest- en uitsluitingsgedrag te leren herkennen, kan de stap gezet worden naar manieren om hierop te reageren (Eindterm 5.3).

Het omgaan met anderen veronderstelt kennis over het soort relatie dat er is met de ander. Sommige relaties kenmerken zich door een informeel karakter, terwijl andere relaties net een heel formeel karakter vertonen. Beide types relaties veronderstellen deels andere sociale vaardigheden. Om correct sociaal gedrag (zowel verbaal als non-verbaal) bij leerlingen te bewerkstelligen in zowel formele als informele relaties, leren we hen in de eerste graad het verschil tussen formele en informele relaties en laten we hen kennismaken met leefregels, afspraken en empathisch vermogen (Eindterm 5.4). Geschikte sociale vaardigheden worden in praktische situaties aangeleerd.

Samenwerken is een kerncompetentie in onze samenleving. Bijgevolg is het logisch om hier voldoende aandacht aan te besteden in een onderwijscontext door leerlingen actief te laten bijdragen in groepsactiviteiten en bij een welomschreven opdracht, zodat een gezamenlijk resultaat kan bereikt worden (Eindterm 5.5). In de eerste graad verwerven leerlingen kennis over de mogelijke rollen en het gedrag dat mensen stellen tijdens groepsactiviteiten. Daarnaast leren ze in de praktijk hoe ze samen groepsopdrachten moeten aanpakken via vormen van taakverdeling en tijdsplanning.